

Finansutskottets betänkande 1999/2000:FiU8

Femprocentsregeln för försäkringsföretag
och banker (prop. 1998/99:142)

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande de i proposition 1998/99:142 framlagda förslagen till ändringar i försäkringsrörelselagen (1982:713) m.fl. lagar.

I propositionen föreslås att den s.k. femprocentsregeln, som begränsar finansiella företags rätt att förvärva aktier i ett enskilt bolag, slopas för försäkringsbolag och understödsföreningar. Härigenom sker en anpassning till EG-rätten. Det föreslås också följdändringar på skatteområdet till de tidigare i år reformerade försäkringsrörelsereglerna samt en mindre justering i övergångsbestämmelserna till den reformen. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2000.

Utskottet tillstyrker bifall till regeringens lagförslag, dock med den ändringen att ikraftträdandetidpunkten för två lagförslag ändras.

Med utnyttjande av sin initiativrätt föreslår utskottet två mindre ändringar i försäkringsrörelselagen.

Propositionen

I proposition 1998/99:142 föreslås att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713),
2. lag om ändring i lagen (1999:600) om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713),
3. lag om ändring i lagen (1972:262) om understödsföreningar,
4. lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617),
5. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),
6. lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt,
7. lag om ändring i lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel,
8. lag om ändring i mervärdesskattelagen (1994:200),
9. lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt,
10. lag om ändring i lagen (1997:323) om förmögenhetsskatt.

Propositionens lagförslag återfinns i *bilaga 1* till betänkandet.

Ingen motion har väckts i ärendet.

Femprocentsregeln för försäkringsföretag och banker, m.m.

Propositionen

Den s.k. femprocentsregeln innebär en begränsning för *försäkringsbolag* och *understödsföreningar* att – utan Finansinspektionens medgivande – inneha en större andel av ett allmänt aktiebolag än 5 % av rösterna.

Regeringen anförde i proposition 1998/99:87 Ändrade försäkringsrörelse-regler (s. 257 f.) att den anser att femprocentsregeln har en olämplig utformning. Med hänvisning till att EG-domstolen inte hade meddelat dom i ett pågående mål om femprocentsregelns förenlighet med gemenskapsrätten och till att Banklagskommittén nyligen redovisat sitt ställningstagande till ägarbegränsningen på banksidan valde regeringen att inte föreslå några förändringar av femprocentsregeln i den propositionen.

EG-domstolen har därefter i en dom från den 20 april 1999 (mål C-241/97) prövat frågan om femprocentsregelns begränsningar för försäkringsföretags aktieinnehav i ett enskilt bolag är förenliga med gemenskapsrätten. I domen konstateras att femprocentsregeln strider mot EG:s försäkringsdirektiv såvitt gäller försäkringsföretagens investeringar av s.k. fria medel. Dessutom konstateras att de tillämpliga direktivbestämmelserna – som säger att medlemsstaterna inte får fastställa några regler för försäkringsföretagens val av tillgångar som motsvarar de fria medlen – har direkt effekt. Detta innebär att bestämmelserna redan i dag kan åberopas direkt inför nationella domstolar och myndigheter och att femprocentsregeln därmed i praktiken har mist sin betydelse på försäkringsområdet.

I propositionen föreslår regeringen att femprocentsregeln slopas. Som en följdändring föreslås också att de s.k. branschglidningsreglerna med begränsningar för försäkringsbolags innehav i andra finansiella företag avskaffas.

Den s.k. femprocentsregeln för *banker* föreskriver att en banks innehav av placeringsaktier inte får motsvara mer än 5 % av röstetalet för samtliga aktier i ett enskilt bolag.

I ett avseende påverkar femprocentsregeln för banker även försäkringsföretagens innehav av aktier i andra företag. Om en bank ingår i en koncern, får nämligen enligt bestämmelsen i 2 kap. 15 a § bankrörelselagen inte heller koncernens samlade innehav överstiga fem procent av rösterna i ett enskilt företag. Vid beräkningen av koncernens innehav skall det dock, intill ett innehav motsvarande fem procent av röstetalet i bolaget, bortses från aktier som innehas av försäkringsföretag i koncernen eller av dotterföretag till försäkringsföretagen. Det betyder att om en bank och ett försäkringsföretag ingår i samma koncern får koncernens sammanlagda innehav inte överstiga 10 % av rösterna i ett enskilt företag. Regeln skall ses mot bakgrund av den femprocentsregel som sedan länge gällt för försäkringsföretagen.

Den angivna regeln innehåller alltså indirekt en begränsning av försäkringsföretagens ägande av aktier. I avvaktan på ett ställningstagande till Banklagskommitténs förslag anser regeringen att regeln bör justeras för att anpassas till den slopade femprocentsregleringen på försäkringsområdet.

Regeringen föreslår att regeln bör utformas så att det bortses helt från aktier som innehas av försäkringsföretag och deras dotterföretag. I propositionen anförs vidare att regeringen gör bedömningen att några andra ändringar när det gäller femprocentsregeln för banker inte bör göras nu.

Regeringen föreslår också vissa ändringar i skattereglerna som en följd av den av riksdagen nyligen beslutade försäkringsrörelse reformen. Ändringarna beaktar bl.a. att fondförsäkringslagen inarbetats i försäkringsrörelselagen. I skattereglerna klargörs också att en konsolideringsfond i den utsträckning som den enligt bolagsordningen kan användas för återbäring skall beskattas som försäkringstagarnas medel enligt lagen om avkastningsskatt. Dessutom föreslås en mindre justering i övergångsbestämmelserna till de nyss antagna reformerade försäkringsrörelse reglerna. Ändringen rör uttaxering hos delägarna i ett ömsesidigt försäkringsbolag. Registreringen utgör i allmänhet den tidpunkt från vilken en ändring av bolagsordningen kan verkställas (9 kap. 17 § FRL). När det gäller villkor om uttaxering i bolagsordningen finns dock särskilda regler som slår fast att de nya villkoren om uttaxering kan göras gällande först ett år efter registreringen om inte samtliga delägare har biträtt beslutet (9 kap. 18 § FRL). En ändring bör därför göras som innebär att tillämpligheten av äldre uttaxeringsvillkor knyts till tidpunkten då nya villkor i bolagsordningen kan göras gällande och inte till registreringen.

Finansutskottets ställningstagande

Finansutskottet tillstyrker regeringens förslag. Finansutskottet delar också regeringens bedömning att några andra ändringar när det gäller femprocentsregeln för banker än de som föreslås i propositionen inte bör göras nu.

Författningsteknisk samordning m.m.

Propositionen

De i propositionen framlagda lagförslagen återfinns i bilaga 1 till betänkandet. I lagförslag 2.5 föreslås ändringar i bl.a. punkt 20 d av anvisningarna till 23 § kommunalskattelagen (1928:370) och i lagförslag 2.6 föreslås ändringar i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2000.

En ändring i punkt 20 d av anvisningarna till 23 § kommunalskattelagen föreslås också i proposition 1999/2000:6 Förmånsbeskattning av miljöbilar, m.m. (lagförslag 2.1). Denna proposition bereds av skatteutskottet.

Finansutskottets ställningstagande

Som framgår av utskottets ovan redovisade ställningstaganden har utskottet inte något att erinra i sak mot de i propositionen framlagda lagförslagen. Utskottet anser dock att den i lagförslag 2.5 föreslagna ändringen i punkt 20 d av anvisningarna till 23 § kommunalskattelagen av författningstekniska skäl bör sammanföras med de ändringar i samma lagrum som föreslås i proposition 1999/2000:6. Utskottet överlämnar således den i lagförslag 2.5

föreslagna ändringen i punkt 20 d av anvisningarna till 23 § kommunalskattelagen till skatteutskottet för författningsteknisk samordning i betänkande 1999/2000:SkU7.

I proposition 1999/2000:2 Inkomstskattelagen föreslår regeringen en inkomstskattelag, att lagen skall träda i kraft den 1 januari 2000 och att den skall tillämpas första gången vid 2002 års taxering. Genom inkomstskattelagen föreslås kommunalskattelagen och lagen om statlig inkomstskatt bli upphävda. Av lagtekniska skäl bör de i proposition 1998/99:142 föreslagna ändringarna i kommunalskattelagen och lagen om statlig inkomstskatt träda i kraft före inkomstskattelagen. Utskottet föreslår därför att ändringarna skall träda i kraft den 31 december 1999.

Försäkringsrörelselagen

Riksdagen har nyligen beslutat om en försäkringsrörelserreform som bl.a. innebär vissa ändringar i försäkringsrörelselagen (prop. 1998/99:87, bet. FiU28, rskr. 227). Ändringarna skall träda i kraft den 1 januari 2000. Utskottet har därefter uppmärksammat på att två mindre ändringar bör göras i den tidigare beslutade ändringslagen.

De ändrade försäkringsrörelsereglerna innebär bl.a. att försäkringsbolag skall ersätta nuvarande försäkringstekniska grunder med dels en avtalsreglering av rättigheter och skyldigheter mellan bolaget och försäkringstagarna, dels ett sådant system med försäkringstekniska riktlinjer och tekniskt underlag som den nya lagen föreskriver. Detta skall gälla för både gamla och nya försäkringar. För att underlätta anpassningen och ge tid för den omarbetning av avtal och nuvarande grunder som de nya reglerna förutsätter ges i punkt 2 i övergångsbestämmelserna flertalet försäkringsbolag möjlighet att skjuta upp övergången. Försäkringsbolagen får tillämpa äldre föreskrifter under ytterligare ett eller två år. Regleringen i övergångsbestämmelsen omfattar dock inte försäkringsbolag som omfattades av lagen (1989:1079) om livförsäkringsbolag med anknytning till värdepappersfonder (fondförsäkringsbolag). Utskottet har uppmärksammat på att vissa fondförsäkringsbolag har svårigheter att anpassa verksamheten inom den tid som tidigare förutsetts samt att det är en fördel för fondförsäkringsbolag och andra livförsäkringsbolag som ingår i samma koncern att övergången kan samordnas.

Med utnyttjande av sin initiativrätt enligt 3 kap. 7 § riksdagsordningen föreslår utskottet att punkten 2 i övergångsbestämmelserna skall gälla även för fondförsäkringsbolag i enlighet med vad som framgår av bilaga 2.

Utskottet har uppmärksammat på att ytterligare en ändring bör göras i de nyligen antagna ändringarna i försäkringsrörelselagen. I 7 kap. 10 § första stycket 17 finns en regel om försäkringsbolags placeringar i värdepappersfonder. För att det klart skall framgå att en placering, på samma sätt som i dag, inte kräver en regelrätt anmälan om gränsöverskridande verksamhet från det utländska fondföretagets sida bör ett förtydligande göras.

Med utnyttjande av sin initiativrätt enligt 3 kap. 7 § riksdagsordningen föreslår utskottet att ett förtydligande görs i enlighet med vad som framgår av bilaga 2. Det bör anmärkas att det slopade kravet på anmälan från fondförvaltarna endast tar sikte på försäkringsbolagets "egna" placeringar och inte

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *föreslagna ändringar i kommunalskattelagen*
att riksdagen med anledning av proposition 1998/99:142 antar det av regeringen framlagda förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370) med den ändringen
dels att punkt 20 d av anvisningarna till 23 § utgår ur förslaget,
dels att lagen skall träda i kraft den 31 december 1999 och tillämpas första gången vid 2000 års taxering,
2. beträffande *föreslagna ändringar i lagen om statlig inkomstskatt*
att riksdagen med anledning av proposition 1998/99:142 antar det av regeringen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt med den ändringen såvitt avser ikraftträdande- och övergångsbestämmelsen att orden ”den 1 januari 2000” ersätts med ”den 31 december 1999”,
3. beträffande *ändringar i lag om ändring i försäkringsrörelselagen*
att riksdagen med bifall till proposition 1998/99:142 antar det av regeringen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1999:600) om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713) med det tillägget att 7 kap. 10 § lagen (1999:600) om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713) och punkten 2 i övergångsbestämmelserna till samma lag skall erhålla ändrad lydelse i enlighet med *Utskottets förslag* i bilaga 2 och att sådan ändring görs av ingressen till det i proposition 1998/99:142 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1999:600) om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713) som för-
anleds härav,
4. beträffande *lagförslagen i övrigt*
att riksdagen med bifall till proposition 1998/99:142 antar de av regeringen framlagda förslagen till
dels lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713),
dels lag om ändring i lagen (1972:262) om understödsföreningar,
dels lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617),
dels lag om ändring i lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel,
dels lag om ändring i mervärdesskattelagen (1994:200),
dels lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt,
dels lag om ändring i lagen (1997:323) om förmögenhetsskatt.

På finansutskottets vägnar

Jan Bergqvist

I beslutet har deltagit: Jan Bergqvist (s), Mats Odell (kd), Gunnar Hökmark (m), Lisbet Calner (s), Lennart Hedquist (m), Sonia Karlsson (s), Fredrik Reinfeldt (m), Carin Lundberg (s), Siv Holma (v), Per Landgren (kd), Anna Åkerhielm (m), Matz Hammarström (mp), Lena Ek (c), Karin Pilsäter (fp), Kjell Nordström (s), Hans Hoff (s) och Lars Bäckström (v).

Propositionens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen
(1982:713)

1999/2000:FiU8
Bilaga 1

Av utskottet framlagt förslag till ändring i lagen (1999:600) om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713)

Lydelse enligt SFS 1999:600

Utskottets förslag

7 kap.

10 §

För skuldtäckning som avses i 9 § får, med de begränsningar som anges i andra–sjätte styckena och 10 a–10 d §§, följande tillgångar användas:

1. Obligationer eller andra skuldförbindelser som svenska staten, en svensk kommun eller därmed jämförlig samfällighet svarar för.

2. Obligationer eller andra skuldförbindelser som Europeiska gemenskaperna eller utländska stater eller centralbanker svarar för.

3. Obligationer eller andra skuldförbindelser som utländsk kommun eller därmed jämförlig utländsk samfällighet med befogenhet att kräva in offentlig uppbörd svarar för.

4. Obligationer eller andra skuldförbindelser som internationella organisationer svarar för.

5. Fordringar på premie eller andra fordringar på försäkringstagare som har samband med försäkringsavtal, om rättssubjekt som anges i 1–4 svarar för fordran. Ett försäkringsbolag som ingår i en koncern och vars verksamhet uteslutande består i att försäkra risker inom koncernen, får för skuldtäckning även använda fordringar som bolag inom koncernen svarar för. Om en fordran enligt denna punkt varit förfallen till betalning längre tid än tre månader, får den dock inte användas för skuldtäckning.

5 a. Fordringar på premier för skadeförsäkring får, när flera premieperioder avtalats och fordringarna avser premier som inte förfallit till betalning för andra perioder än den första, användas för skuldtäckning upp till det belopp som svarar mot avsättningen för försäkringsåtagandet, om avsikten är att åtagandet skall sägas upp vid dröjsmål med betalningen.

6. Skuldförbindelser med säkerhet i bolagets livförsäkringsbrev, inom återköpsvärdet.

7. Medel på konto i svensk eller utländsk bank.

8. Obligationer och andra skuldförbindelser som ett kreditinstitut eller ett värdepappersbolag med tillstånd enligt 3 kap. 4 § första stycket 4 och 5 lagen (1991:981) om värdepappersrörelse svarar för. Med kreditinstitut avses bank, kreditmarknadsföretag, Svenska skeppshypotekskassan, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och Sveriges allmänna hypoteksbank.

9. Obligationer och andra skuldförbindelser som ett utländskt kreditinstitut svarar för.

10. Obligationer och andra skuldförbindelser som ett publikt aktiebolag eller ett motsvarande utländskt bolag svarar för.

11. Aktier och andra värdepapper som kan jämföras med aktier, som har getts ut av ett publikt aktiebolag, ett publikt bankaktiebolag, ett publikt försäkringsaktiebolag eller ett motsvarande utländskt bolag, med undantag av bolag som avses i 12.

12. Aktier och andra värdepapper som kan jämföras med aktier, som har getts ut av ett publikt aktiebolag eller ett motsvarande utländskt bolag, under förutsättning att bolaget har till uppgift att äga sådana tillgångar som anges i 13.

13. Fastigheter, tomträtter och byggnader samt andelar i sådan egendom.

14. Skuldförbindelser som fysiska personer och andra subjekt än de som anges i 1–4 och 8–10 svarar för och som panträtt i fastighet eller tomträtt lämnats som säkerhet för. Panträtten skall ligga inom en viss andel av fastighetens eller tomträttens värde. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall meddela föreskrifter om andelens storlek och om värdering av fastigheter och tomträtter för tillämpningen av bestämmelserna i denna punkt.

15. Skuldförbindelser som fysiska personer och andra subjekt än de som anges i 1–4 och 8–10 svarar för och som annan betryggande säkerhet än panträtt i fastighet eller tomträtt lämnats som säkerhet för.

16. Kassa.

17. Andelar i fonder vilka förvaltas av fondförvaltare som har rätt att utöva fondverksamhet enligt lagen (1990:1114) om värdepappersfonder, om de förvaltade tillgångarna huvudsakligen består av tillgångar som får användas för skuldtäckning.

17. Andelar i fonder vilka förvaltas av fondförvaltare som har rätt att utöva fondverksamhet enligt lagen (1990:1114) om värdepappersfonder, om de förvaltade tillgångarna huvudsakligen består av tillgångar som får användas för skuldtäckning. *Vid tillämpningen av denna punkt krävs inte en sådan anmälan från fondförvaltaren som avses i 7 b § andra stycket samma lag.*

18. Beslutad överskjutande skatt.

19. Återförsäringsgivares fordran hos det avgivande försäkringsbolaget (återförsäkringstagaren) som grundas på att återförsäkringstagaren har hållit kvar tillgångar som motsvarar en avgiven återförsäkring.

Andra fondpapper än som avses i 10 a § första stycket 1 får endast användas för skuldtäckning om de är kortfristigt realiserbara eller är föremål för handel på en reglerad marknad som är öppen för allmänheten.

Aktier och andra värdepapper som kan jämföras med aktier, som har getts ut av ett privat aktiebolag får användas för skuldtäckning under förutsättning att bolaget är ett dotterbolag som anges i 10 a § första stycket 1.

Utländska tillgångar som avses i första stycket 2–4, 7 och 9–12 får användas för skuldtäckning i den mån det följer av föreskrifter som meddelats av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämt

1. såvitt angår första stycket 2, om vilka utländska stater och utländska centralbanker som avses,

2. såvitt angår första stycket 4, om vilka internationella organisationer som avses, samt

3. såvitt angår första stycket 3, 7 och 9–12, om vilka stater de rättssubjekt som avses skall vara belägna eller ha sitt säte i.

Tillgångar får användas för skuldtäckning endast till den del de inte belastas av panträtt eller annan säkerhetsrätt.

För att tillgångar enligt första stycket 13 skall få användas för skuldtäckning skall byggnader som hör till fastigheter och tomträtter vara brandförsäkrade. Detsamma gäller byggnader som hör till fastigheter och tomträtter som utgör säkerhet för skuldförbindelser enligt första stycket 14.

Förlagsbevis och förlagsandelsbevis skall vid tillämpningen av bestämmelserna i 10 b och 10 c §§ jämföras med tillgångar som anges i första stycket 11 och 12.

*Lydelse enligt regeringens förslag
i proposition 1998/99:142*

2. Försäkringsbolag, som inte omfattas av lagen om livförsäkringar med anknytning till värdepappersfonder och som beviljats koncession före ikraftträdandet, får år 2000 och 2001 tillämpa äldre föreskrifter i 7 kap. 1–6 och 8 §§ samt 12 kap. 2 och 5–8 §§. För ett försäkringsbolag som tillämpar sådana äldre bestämmelser gäller även äldre föreskrifter i 1 kap. 10 §, 2 kap. 5 § första stycket 8, 9 och 16, 7 kap. 8 a, 9, 14 och 15 §§, 8 kap. 8 §, 9 kap. 18 och 20 §§, 12 kap. 9 §, 16 kap. 1 och 3 §§, 19 kap. 5 och 11 §§ samt 20 kap. 4 §. Äldre föreskrifter i 7 kap. 22 § skall fortfarande tillämpas på livförsäkringsbolag som innehar återbäringsmedel med stöd av denna punkt. Bolaget skall inte tillämpa den nya 12 kap. 14 §.

Utskottets förslag

2. Försäkringsbolag som beviljats koncession före ikraftträdandet, får år 2000 och 2001 tillämpa äldre föreskrifter i 7 kap. 1–6 och 8 §§ samt 12 kap. 2 och 5–8 §§. För ett försäkringsbolag som tillämpar sådana äldre bestämmelser gäller även äldre föreskrifter i 1 kap. 10 §, 2 kap. 5 § första stycket 8, 9 och 16, 7 kap. 8 a, 9, 14 och 15 §§, 8 kap. 8 §, 9 kap. 18 och 20 §§, 12 kap. 9 §, 16 kap. 1 och 3 §§, 19 kap. 5 och 11 §§ samt 20 kap. 4 §. Äldre föreskrifter i 7 kap. 22 § skall fortfarande tillämpas på livförsäkringsbolag som innehar återbäringsmedel med stöd av denna punkt. Bolaget skall inte tillämpa den nya 12 kap. 14 §.

Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	1
Utskottet	2
Femprocentsregeln för försäkringsföretag och banker, m.m.....	2
Författningsteknisk samordning m.m.....	3
Försäkringsrörelselagen	4
Hemställan	5

Bilagor

1. Propositionens lagförslag.....	7
2. Utskottets lagförslag	24
Av utskottet framlagt förslag till ändring i lagen (1999:600) om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713)	24